

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра корейської і японської філології

**Курсова робота з японської філології на тему:
ЗАПОЗИЧЕННЯ, ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПОПОВНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ
СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ**

Студента групи Пяп 01-20 факультету
східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
Освітньої програми:
японська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова,
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – японська

Гусельнікова Максима Сергійовича

Науковий керівник:

Родзінська О.Ю.

Національна шкала ____

Кількість балів ____

Оцінка ЄКТС ____

Київ — 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ЗАПОЗИЧЕННЯ, ЯК ІСТОРИЧНА СКЛАДОВА ЯПОНСЬКОЇ МОВИ.....	5
1.1. Походження запозичень у японській мові.....	5
1.2. Запозичення та їх використання в японській мові.....	10
РОЗДІЛ II. ПОНЯТТЯ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ЛЕКСИЦІ ТА ФОНЕТИЦІ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ.....	17
2.1. Лексичні запозичення.....	17
2.2. Фонетичні зміни запозичених слів.....	22
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	26
АННОТАЦІЯ.....	28

ВСТУП

Японія – країна, що на даний час залишається однією з особливих, з погляду збереження своєї культури, ідентичності, мови. Водночас вона ввібрала в себе запозичення мов тих країн, з якими мала відносини протягом всієї своєї історії існування. Також досі між вченими є спірні питання, як саме виникла японська мова, тому що і по наш час, достеменно не доведено, звідки вона виникла, чи це суміш діалектів, чи це переселення та асиміляція племен, які заселяли дану територію, чи це результат експансії. Але так чи інакше, мова змінювалась, поповнювалась новими словами, розвивалась під впливом історії.

Японська мова і сьогодні переживає зміни стосовно запозичених нових слів, а також сформованих нових, як те нове, що з'явилося у житті Японії, має отримати назву, тобто відбувається створення нових слів. Відбувається постійне поповнення, оновлення, розвиток складу японської мови. Так і в інших мовах з'являються слова, що були запозичені в японській мові, вони пояснюють ті явища чи назви, що належать тільки мові чи культурі, чи традиціям Японії. Японська мова жива, не дивлячись на основну частину, що несе традиції, пов'язані з релігійними аспектами та залишається в незмінному вигляді, інша частина більш сучасна, використовує багато іншомовних та запозичених слів, особливо серед японської молоді.

Актуальність теми даного дослідження полягає у сучасному розвитку лінгвістичної культури, що має вплив на міжнаціональні відносини такі, як торгівля, економіка, культура, спорт, та ін., впливає також безпосередньо на міжнаціональне спілкування звичайних людей. Запозичення привносять у мову нові поняття, значення, назви, саме те, що раніше було невідоме або не мало власної назви, чи пояснення. Зі стрімким розвитком комунікацій, туризму, подорожей це дослідження актуальне для глибшого вивчення мови, культури, звичаїв та особливостей іншої країни, зокрема Японії.

Об'єктом даної курсової роботи є роль іншомовних запозичень у формуванні та розвитку японської мови.

Предметом дослідження є запозичення, як один із засобів поповнення та розвитку словникового складу японської мови.

Мета курсової роботи проаналізувати походження, зміни та використання запозичених слів та їх вплив на розвиток словникового складу японської мови.

Для досягнення мети курсової роботи необхідно **вирішити завдання:**

1. Прослідкувати історичне походження запозичень в японській мові.
2. Проаналізувати лексику «гайрайго», канго, як засіб розвитку словникового складу японської мови.
3. Визначити вплив запозичень на розвиток сучасної мови Японії.

Основні методи дослідження (теоретичні):

аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел; порівняльний метод; узагальнення.

Наукова новизна полягає у порівнянні видів запозичень з різних мов, та їх подальше втілення та застосування у японській мові на прикладі слів, що використовуються повсякчас.

Матеріали дослідження. Матеріалами дослідження слугували статті, спеціалізовані тексти, підручники, вибірка фрагментів текстів з інтернету.

Практичне значення. Робота може становити інтерес для перекладачів японістів, що постійно стикаються з різними видами запозичень в японській мові, як в літературних джерелах, так і в сучасній лексиці японської мови.

РОЗДІЛ І. ЗАПОЗИЧЕННЯ, ЯК ІСТОРИЧНА СКЛАДОВА ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

1.1. Походження запозичень у японській мові

Запозичення – це слова, запозичені носіями однієї мови з іншої (мови-оригіналу). Запозичені слова є наслідком культурних взаємин між двома мовними громадами і можуть одночасно відбуватися між двома мовами під час спілкування, але часто існує асиметрія. Наприклад, японці запозичили чимало слів від китайців через торгівлю та політичні зв'язки, тоді як другі – не запозичили майже нічого. У цьому випадку мова оригінал має деяку перевагу у вигляді “панування”, “авторитетності” та “добробуту”, що робить об'єкти та ідеї, які вона приносить, бажаними та корисними для спільноти мови, яка запозичає. Культурний та економічний розвиток веде до збагачення словникового запасу мовної системи будь-якої країни (Rohde, Ada, Stefanowitsch & Kemmer, 2000, p. 265).». (Руденок К.В.(2021).*Гайрайго в сучасній японській мові: структура, семантика та функції*.(Кваліфікаційна робота студентки магістратури).Київський національний лінгвістичний університет).

За словами О.І.Бондар (Мовознавство, 2012, с.59-62) у статті “*Японська мова як наслідок взаємодії мов настартичної австро-тайсько-австронезійської макросімей*”: «Ми звикли мати справу з дивергентними мовами, розглядаючи виникнення мов у зв'язку з розпадом прамови. Однак японська мова не є дивергентною, це типова конвергентна мова, що формувалася протягом тривалого часу не у зв'язку з розпадом прамови, а через неодноразове схрещення, змішування різних мов, і не просто різних мов, а мов різних сімей і навіть надсімей». Далі він стверджує, що можна виділити наступну гіпотетичну схему :

Доба Івадзюку (40 000 -8000 р.р. до н. е.):

- перший субстрат, ностратична прапрамова Доба Дзьомон, ранній і середній період (8000 -2500 рр. до н. е.);
- другий субстрат, австронезійський діалект австро-тайсько-австразійської прапрамови Доба Дзьомон,

Пізній період (1500-1000 рр. до н. е.):

- перший вплив алтайських мов (тунгуський діалект алтайської прамови), перший суперстрат;
- вплив айнської прамови
- вплив дравідських мов.

Доба Яйой (III ст. до н. е. — III ст. н. е.):

- другий вплив алтайських мов (праманчжурська мова), другий суперстрат, протояпонська мова раннього періоду;
- виокремлення рюкюської мови Доба Кофун (III—VI ст. н. е.);
- вплив давньокорейської мови, протояпонська мова пізнього періоду (ямато котоба)

Доба Асука (VII — поч. VIII ст. н. е.) і Нара (710 -794 р.р.):

- вплив китайської мови, виникнення давньояпонської мови та виокремити такі етапи передісторії японської мови:

1 — мова доби Івадзюку на ностратичному підґрунті;

2 — мова ранньо-середнього Дзьомон на ностратичному й австронезійському підґрунті;

3 — мова пізнього Дзьомон на ностратично-австронезійсько-алтайському підґрунті;

4 — протояпонська мова раннього періоду з посиленням алтайського ядра;

5 — протояпонська мова пізнього періоду з корейським впливом;

6 — давньояпонська мова з китайським впливом.

Отже, японська мова — не алтайська і не якоїсь іншої сім'ї. Вона є мовою конвергентною, тобто змішаного типу, причому схоже, що тут у глибоку давнину (доба Дзьомон) змішано мови двох (ностратичної і австро-тайсько-австразійської) макросімей, а пізніше й мови третьої, сино-тибетської макросім'ї, китайської. На це

вказують дослідження споріднених елементів японської та алтайських мов, японської мови з австронезійськими мовами і японської мови з тамільською та ін. мовами (про пізніший вплив китайської мови на лексику японської мови суперечок немає). («Японська мова як наслідок взаємодії мов ностратичної і австро-тайсько-австронезійської макросімей» / О.І.Бондар//, Мовознавство, -2012, - № 6, -с.53-62.- Бібліогр.: 31 назв. – укр.).

Японці не мали власної писемності до запозичення китайських ієрогліфів, які почали використовувати ще у VI ст., однак повністю засвоїли близько VIII ст., коли з'явився історико-міфологічний літопис «Коджікі», а також поетична антологія «Манйошю». Оскільки китайські ієрогліфи були створені, щоби відображати особливості китайської мови, японцям від початку було важко їх засвоювати. Китайські ієрогліфи, запозичені японською мовою, можна поділити на три типи: 1) піктограми; 2) ідеограми; 3) фоноідеограми. Розглянемо ці різні типи:

1) Піктограми - це найдавніші знаки китайської писемності, які походять безпосередньо від малюнків-зображень тих чи інших предметів. Отже, вказує Н.І. Фельдман-Конрад, піктографічний знак спочатку був примітивним малюнком. Наприклад, рот зображували півколом випуклістю вниз з поперечною лінією зверху; так виник відповідний ієрогліф . Аналогічно виникли й інші найпростіші ієрогліфи.

2) Ідеограми - це рисунок, який має умовний зміст. Наприклад, ієрогліф уі с п о - чатку мав вигляд малюнка людини, яка стояла, розставивши ноги, і до цього зображення було додано горизонтальну риску внизу; а весь малюнок був зображенням не людини як такої, а її пози, й означав стояти. У складній ідеограмі умовний зміст виходить зі зв'язків значень частин.

3) Фоноідеограми належать більше до мішаного типу. У фоноідеографічному знакові слово, яке він позначає, фонетично тотожне до слова, яке позначає частина такого знаку. Інакше кажучи, читання ієрогліфа загалом збігається з читанням однієї його частини. Запозичення ієрогліфів мало значний вплив на японську мову, оскільки разом з ними японці засвоювали китайські слова і кореневі морфеми, які ці

знаки позначали, пристосовуючи їхнє звучання до норм вимови японської мови. Однак при цьому японська мова не обійшлася лише запозиченими китайськими ієрогліфами, і було створено також японські ієрогліфи кокуджі. Загалом історію японського мовознавства прийнято насамперед поділяти на два періоди, межею між якими вважається перша половина епохи Мейджі (60- 80 рр. XIX ст.). Головною характерною особливістю першого періоду є обособленість японської лінгвістичної традиції, на котру, однак, певною мірою справили вплив ідеї китайської та індійської науки, але, попри це, традиція ця розвивалася самостійно, і це особливо помітно, якщо говорити про кінець зазначеного періоду. Другий період нерозривно пов'язаний із впливом європейського мовознавства, у зв'язку з чим японська наука про мову значно видозмінилася, хоч і не втратила своєї специфіки. Немає жодного сумніву в тому, що європейський вплив позначився в Японії не лише на науці про мову, лінгвістиці, а й на самій японській мові. Найяскравіші підтвердження цьому факту можна знайти на лексичному рівні - запозичення з європейських мов стали джерелом поповнення словникового складу японської мови досить давно, і цей процес активно триває і сьогодні. Проте, ще більш переконливим свідченням впливу на систему певної мови з боку інших національних мов є зміни на рівні граматики.

З давнини в Японії існувала велика кількість діалектів. У VI ст. головним діалектом був /Хейанкьо:/ (Кіото). У XII столітті основним діалектом став діалект 鎌倉 /Камакура/ (поблизу сучасного Токіо). Відтоді токійський діалект прийнято вважати основним діалектом японської мови. В епоху Сенгоку у XVI ст. португальці та інші європейці приїжджають до Японії, приносять технологи, релігію; у японській мові з'являються португальські запозичення. Дещо пізніше визначний політичний діяч Тоїотомі Хідейоші привіз з Кореї друкарський прес з рухомими літерами. У період Токугава розвивається книгодрукування, зростає грамотність населення, поступово вирівнюються відмінності між діалектами». (Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю. К 63, *Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс:*

в 2 т.Т. 1./ Комарницька Т.К, Комісаров К.Ю. - Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012.-320 с.).

Японці мають не тільки достатню кількість рідних слова, а й велику кількість слів китайського походження. Багато з китайських запозичень сьогодні дуже поширені у щоденній мові, так що вони не сприймаються, як слова що прийшли з-за меж Японії. Культурний вплив Китаю протягом століть був таким, що багато слів, вживаних в аналізі інтелектуального або філософського контексту має китайське походження. Коли нові поняття були занесені із Заходу протягом пізнього ХІХ - початку ХХ ст., вони часто перекладалися шляхом створення нових комбінацій китайських ієрогліфів і такі слова представляють значну частину інтелектуальної лексики, що вживається у сучасній японській мові. До цих запозичень додається багато слів, запозичених з англійської мови та ін. європейських мов. Поки це карбування нових слів продовжується, це було спільним для використання західних слів, які вони є, наприклад, «волонтер» — ボランティア — volunteer, «ведучий новин» — news anchor — ニュース・アンカー, тощо.

Японці теж винайшли таку псевдоанглійську, такі слова як "nighter" для нічних ігор і «salaryman» для найманого працівника. Останнім часом ця тенденція помітно посилилася. Хоча обсяг запозичення в Японії, як «експорт» набагато менший, ніж його «імпорт», а кількість японських слів, які запозичені до однієї з мов, дуже знайомі у використанні в інших мовах. Приклади слів в англійській мові включають наступні слова, які відомі також і в українській мові: аніме, футон, гейша, хайку, харакірі, дзюдо, кайдзен, камікадзе, караоке, карате, кімоно, манга, ніндзя, орігамі, ронін, саке, самурай, сашимі, сайонара, сьогун, судоку, сумо, суші, темпура і цунамі. (Електронний ресурс// «Web Japan. Japan fact sheet, стаття « Japanese language. A rich blend of outside influence and internal innovation», с.3).

1.2. Запозичення та їх використання в японській мові

Важливо також розглянути фактори, які змушували Японію приймати в свою мову нові, іншомовні слова та адаптувати їх під свою культуру та світогляд. Загалом можна виділити три найважливіші причини для запозичень: 1) необхідність порозуміння між представниками різних країн (носіїв різних мов), пошук спільної мови та спільних понять, на які можна спиратися при спілкуванні (часто за умови недостатніх знань мови співбесідника). Здебільшого іноземцями, з якими необхідно було знаходити спільну мову та порозуміння були американці. Саме тому американізм становлять близько 90 % від усіх запозичень в японській мові при тому, що загалом запозичена лексика складає близько 10 % всіх японських слів. 2) Другу за значенням, але також важливу роль грала необхідність називання нових процесів та явищ. Японія, яка перебудувала себе з феодальної країни на країну із сучасним політичним устроєм, мусила описувати ті події, які відбувалися, хоча слів для таких змін та процесів не було, отже японська мова запозичувала поняття та терміни з мов країн, які проходили не зовсім схожий, але такий самий за результатом шлях. Згодом вживання запозичень, особливо англословних, стало для японців показником високої соціальної позиції та престижу. 3) Останній, однак не найменший за впливом чинник полягав у необхідності комунікації з іммігрантами, переселенцями, розвитку мас медіа та сфери освіти. Слід зауважити, що розвиток кожної з цих галузей був стимульований, знову ж таки, західними підприємцями, які показували приклад японському суспільству. (І.Ю.Шепельська, «Проблеми перекладу неологізмів та запозичень в офіційно-діловому стилі японської мови»./ Сходознавство, 2016. №73-74. с.203-204.)

Японські слова можуть бути розділені за походженням на 3 види: ваго, канго та гайрайго. Слова ваго родом із Японії, слова канго родом із Китаю, а слова гайрайго іноземного походження. Більше половини японської мови складається з іноземних слів, близько 49% з Китаю, 18% з інших країн і лише 33% зі Старої

Японії. Незважаючи на те, що мова дистанціювалася від китайської, багато речей були адаптовані, перетворивши японську мову на те, чим вона є сьогодні. Рідна мова Японії називається Ямато Котоба через період, коли він був розроблений. Саме довгий період Ямато (250-710 рр.) японська мова розвивався під впливом Китаю та Кореї. Ваго - це слова японського походження, тобто ямато котоба [大和言葉]. Зазвичай, це слова, які мають читання КУН ідеограми. Зовнішні слова, створені спеціально для японської мови, здебільшого немає подібності з іншими мовами. Китайська мова широко присутня в японській мові з його ідеограмами, які називаються кандзі [漢字], що буквально означає китайські ієрогліфи. Канго [漢語], своєю чергою, це слова китайського походження, які у японській мові. Канго можна назвати китайсько-японськими словами. Слово канго не завжди відповідає китайському слову, вони просто були адаптовані чи походять із Китаю. Ці вигадані японські слова називаються васей-канго і можуть мати різні значення або бути хибним спорідненим словом. Слова канго зазвичай мають справу з китайським читанням (он йомі). Дієслова у формі суру [する] зазвичай китайського походження, такі прикметники, як на [な] і слова, які зазвичай короткі, без присутності хіраган, зазвичай є канго. Числа в японській мові часто вимовляються при читанні ОН як одне канго [ічі, ні, сан], тільки в деяких випадках це ваго для рахунку [хітоцу, футацу, міцу]. (Електронний ресурс//skdesu.com).

Японісти вказують на велику роль одиниць канго у словотворі та відповідно їхню велику кількість у японській мові. Частку канго в японській мові оцінюють від 40 до 60%, при цьому в деяких текстах (економічних, наукових тощо) вона сягає 70-80%. У повсякденному ж (насамперед, усному) мовленні частка канго зменшується до 25–35 %. Основою канго є т.зв. онні читання (音読み, /онйомі/), які прийшли до японської мови разом із китайськими ієрогліфами. Серед слів канго лише невелика кількість являє собою безпосередні запозичення з китайської мови, більшість же канго були створені вже у Японії з китайських коренів. (Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю. К 63, *Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс:*

в 2 т.Т. 1./ Комарницька Т.К, Комісаров К.Ю. - Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012.-320 с., с.125)

Багато канго колись були запозичені з китайської мови, використовуються в японській мові більше тисячі років і вважаються японськими. Деякі з них з'явилися в Японії у зв'язку з імпортом з Китаю предметів континентальної культури – наприклад біва, (琵琶, тип лютні), або для називання тварин, що мешкають на азійському континенті, як кудзяку (孔雀, павич). Інші канго прийшли з інших мов, що використовують ієрогліфіку, або були створені в Японії – наприклад, слова кейдзай (економіка, економіка) і сякай (соціал, суспільство), створені в Японії, були, навпаки, експортовані в Китай і стали частиною китайської мови. Крім китайської, звідки походить переважна частина ранніх запозичень японської мови, іншим помітним мовним джерелом був санскрит, звідки запозичувалася лексика, пов'язана з буддизмом. Наприклад, слово сотоба походить від санскритського слова ступа, що означає буддійську культову споруду. У японському воно може використовуватися і в цьому значенні, проте частіше воно означає дерев'яні культові таблички, що символічно зображують такі споруди; такі таблички можна в багатьох бачити на японських кладовищах. Коли XVI столітті у Японії з'явилися європейські кораблі, які привозять незнайомі предмети з усього світу, з ними прийшли й нові слова. Наприклад, португальська мова дала широко використовувані слова пан (pão, хліб) і тютюну (tabaco; тютюн, зараз у т. ч. сигарети). У період Едо (1603-1868) з європейських країн лише Голландія вела торгівлю з Японією, і в японському з'явилися голландські слова пінки (рек, малярська фарба) та помпу (pompe, помпа, насос). З примусовим відкриттям країни для торгівлі в середині XIX століття європейські мови почали ще більш впливати. Багато лікарів вчилися медицині німецькою мовою, і з нього прийшли слова гіпусу (Gips, гіпс) і аперуги (Allergie, алергія). У зв'язку з роллю австрійців та інших німецьких носіїв, які привезли відповідне спорядження та знання в Японію, німецька мова також дала багато термінів, пов'язаних з лижним спортом і альпінізмом, від доби (Stock, лижна палиця)

до дзайру (Seil, мотузка). Французька мова надала слова для мистецтв і кулінарії, у тому числі баре (балет) і гуруме (гурман). Проте основним постачальником запозичених слів вже понад сторіччя є англійська мова. Вестернізація способу життя призвела до того, що у повсякденний ужиток увійшли слова найфу (knife, ніж), сяцу (shirt, сорочка) та беддо (bed, ліжко). Під час Другої світової війни проводилася політика обмеження використання слів «ворожої» англійської мови, яка мала деякий ефект – наприклад, бейсбол називається якю (буквально «польовий м'яч»), а не бе-субору. Однак у післявоєнний час приплив англійських слів знову прискорився. З появою нових технологій у мові неминуче з'являлися прогалини, які заповнювалися такими словами, як теребі (television, телебачення), пасокон (personal computer, персональний комп'ютер) та сумахо (smartphone, смартфон). Взагалі англійські слова стали використовуватися і за потребою, і просто так, вони є практично в будь-якій сфері життя японців. Таке характерне для японської кухні слово як ікура (ікра лососьових риб) є запозиченням з російської. З нього прийшло слово норума (норма, квота). Мова айнів дала слова тонакай (туннакай, північний олень) і ракко (ракко, морська видра), тоді як мова нівхів, іншого північного народу вважається джерелом слова кудзурі (росомаха). З корейської мови нещодавно прийшли такі слова, як Кімуті (Кімчі) і Текондо (Тхеквондо). В даний час для запису «іноземних слів» гайрайго зазвичай використовується катакана, одна зі складових абеток, але багато з тих, які живуть в японській мові протягом тривалого часу, також можуть бути написані за допомогою кандзі. Наприклад, у кав'ярнях та на упаковках кави зараз часто використовується ієрогліфічний запис 珈琲 (ко-хі-, кава), щоб передати відчуття складної та старої кавової традиції, а новизна запису катаканою 커피 зійшла нанівець. Деякі запозичення взагалі частіше пишуть саме за допомогою кандзі – наприклад, слово себіро (背広, костюм), яке часто пов'язують із лондонською вулицею Севіл-Роу, відомою своїми кравцями. Коли англійські слова потрапляють у японську мову, можуть видозмінитися до абrevіатур, як еакон (air-conditioning, кондиціонер повітря) чи комбіні (convenience store, мінімаркет,

магазин крокової доступності). Значення деяких слів змінюється дуже сильно, і такі «хибні друзі перекладача» можуть ввести в оману – таренто походить від англійського слова «талант», але зараз використовується для позначення окремих артистів і знаменитостей, тоді як канінг (cunning, хитрість) означає «обман». Із запозичених слів можуть створювати нові комбінації, такі як монінг са-бісу (morning service, ранкове обслуговування) – стандартний сніданок у готелі, такий як тост і гарячий напій. Деякі люди не люблять запозичені слова, але насправді надовго в мові закріплюються лише ті з них, які особливо популярні чи виявляються особливо корисними. Вони, зрештою, можуть виконувати нову роль, а не ту, яку мали у вихідній мові – це часто пов'язано з іншими потребами. У цьому сенсі японська мова схожа на всі інші мови, і запозичення нових слів є частиною неминучих змін, які зазнає будь-яка мова. (Річард Медхарст. / Електронний ресурс// nippon.com.2021, «Пригоди іноземних слів в японській мові»).

У японській мові зустрічаються запозичені слова, що змінили своє первісне значення - як сума (від англійської smart, «розумний»), яке в японській мові використовується в значенні «худий, стрункий». Також одночасно існують споконвічно японські слова, що використовуються нарівні з іноземними залежно від ситуації – така ітіго, полуниця, яку називають і метушні, англ. strawberry. Можна зрозуміти, коли використовують записане японською абеткою катаканою іноземне слово чи поняття, для якого немає японського аналога, – але навіщо ж навмисно вводити та застосовувати іноземні слова, які мають японський еквівалент? Серед інших мов світу японська є винятком щодо одночасного використання однакових за значенням споконвічних і запозичених слів. Гайрайго проникли в різні сфери життя, від слів, що використовуються в Інтернет, до назв фільмів, і цією запозиченою лексикою часто зловживають. Особливо багато слів надійшло з англійської мови. Не можна заперечувати, що запозичення роблять японську мову ще багатшими, але коли їх застосовують доречно і не доречно, неможливо не задуматися про те, що гайрайго витісняють японські слова. У світі флори і фауни використовується такий

вираз, як «прийшли види» (гайрайсю), які часто загрожують автохтонним видам, і в самому звучанні слова «пришлий», гайрай, ніби-то ув'язнений відтінок небезпеки, прихованої загрози, але коли мова заходить про гайрайго, почуття небезпеки та її масштабів дивним чином зменшується. Невже гайрайго настільки гарні? Чи такий високий їхній статус? Чи соромно говорити японською? Чи слова, записані катаканною, настільки модно звучать? У 2002 році в Державному інституті досліджень японської мови створено комісію з гайрайго, яка щодо 176 малозрозумілих слів іноземного походження рекомендувала замінювати їх на японські аналоги, або ж вживати з супроводжуючим роз'ясненням, але, на жаль, ця рекомендація викликала дуже слабкий відгук. До речі, шосте видання надзвичайно популярного словника "Кодзіен", який багато японців використовують як енциклопедію, включає 240 000 словникових статей, а в словнику запозичених слів "Консайсу катаканаго дзітен" зібрано 56 300 слів, включаючи 820. За найгрубішими підрахунками, в японській мові зараз близько однієї п'ятої слів є запозиченими. Як видно за кількістю словникових статей у цих двох словниках, зі збільшенням кількості іноземних слів японська мова явно змінюється. (Іхаб Ахмед Абейн./ «Запозиченні слова витісняють японську мову?», /2016.— Електронний ресурс: nippon.com).

Англійські запозичення часто використовуються стилістично або алегорично. Часто можна стикнутися з уживанням англомовних запозичень в рекламі, журналах, мас медіа, навіть у найменуваннях торгових брендів. Хвиля запозичень була такою стрімкою, що виникло поняття "розриву між поколіннями", тобто між тими верствами населення, які не встигли підлаштуватися під лінгвістичні зміни, й тими, хто активно використовує нову лексику в щоденному мовленні. В Японії американізм традиційно асоціюються з молодістю, неформальністю та сучасністю, вони почали сприйматися як престижні слова, рекламують американську продукцію як найкращу, а західний стиль життя – як найсучасніший. Однак такий швидкий темп запозичень мав також і негативний ефект, адже швидка поява нових слів не

давала японцям часу запам'ятати та адаптувати їх до щоденного використання. (І.Ю.Шепельська, «Проблеми перекладу неологізмів та запозичень в офіційно-діловому стилі японської мови»./ Сходознавство, 2016. №73-74. с.209.)

Деякі запозичені слова можна вважати модними і вживаними в основному молодими людьми, які часто замінюють японські слова, що вже існують, тому що “гайрайго” виглядають більш сучасними і модними. Понад те, у міру зміни тенденцій змінюється використання конкретних запозичень чи сленгу. Однак не тільки підлітки в Японії використовують запозичення, тому що вони “в тренді”, але й засоби масової інформації використовують їх, щоб привернути увагу публіки. Насправді найбільш поширене використання запозичень в даний час – це заміна рідного слова англійською через те, що вони мають більш міжнародну або сучасну привабливість. Крім використання запозичених слів для розрізнення японських та іноземних понять або об'єктів, запозичені слова, написані на катакані, привертають увагу і зазвичай використовуються на рекламі різних магазинів з англійськими або французькими назвами та навіть на вивісках в ресторанах. Більше того, оскільки ці слова написані на катакані, вони одразу привертають увагу потенційного клієнта (Руденок К. В. (2021). *«Гайрайго в сучасній японській мові: структура, семантика та функції»* /Кваліфікаційна робота студентки магістратури/ Київський національний лінгвістичний університет).

РОЗДІЛ II. ПОНЯТТЯ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ЛЕКСИЦІ ТА ФОНЕТИЦІ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

2.1. Лексичні запозичення

Японська мова запозичує з англійської не тільки іменники, але й дієслова, прикметники, прислівники, вигуки, прийменники, числівники, займенники та префікси – цим англійська мова як мова-донор відрізняється від інших мов. За кількістю запозичень в японській мові, з англійською мовою може конкурувати лише китайська, хоча сьогодні кількість запозичень з китайської мови стає все меншою. (І.Ю.Шепельська, «Проблеми перекладу неологізмів та запозичень в офіційно-діловому стилі японської мови»./ Сходознавство, 2016. №73-74. с.209.)

Майже всі запозичені слова змінюються орфографічно шляхом транскрипції на катакану – одну з двох японських фонетичних писемностей. Як правило, транскрипція намагається наблизити оригінальну вимову. Як правило, транскрипція намагається наблизити оригінальну вимову. Таким чином, слово “Australia - Австралія” написано катаканою, як オーストラリア /*Ōsutoraria*/ а “business-бізнес” як ビジネス /*bijinesu*/. Катакана використовується виключно для написання слів іноземного походження. Іноді запозичені слова пишуться латинськими літерами замість катакани. Насправді використання латинського алфавіту стало настільки поширеним явищем в Японії, що в японській мові існує четверта писемність, яка поки що офіційно не визнається як частина традиційної орфографічної системи. Латинські літери всюдисущі і використовуються для доповнення зовнішнього вигляду хірагани, катакани та ієрогліфів у друкованому тексті. Запозичені слова, після того, як вони стають частиною японського лексикону, вивчаються як слова, написані катаканою, і знати оригінальну англійське написання цих слів не обов’язково. Питання щодо повторної латинізації “гайрайго” полягає в тому, чи здатний читач визначити написання англійського слова, пов’язати його з еквівалентом на катакані і зрозуміти значення, інакше можуть виникнути

проблеми з розумінням того чи іншого слова. (Руденок К.В.(2021).*Гайрайго в сучасній японській мові: структура, семантика та функції*.(Кваліф.робота студ. магістр.).Київський національний лінгвістичний університет.

Лексичний склад мови неоднорідний. У ньому на основі різних критеріїв виділяють різні категорії лексичних одиниць: - за сферою вживання - загальноновживану лексику та стилістично забарвлену, яку вживають у певних сферах спілкування (це, наприклад, поетична, розмовна, наукова, професійна лексика, просторіччя, арготизми, регіоналізми, діалектизми); 122 - за емоційним забарвленням - нейтральну та емоційно забарвлену (експресивну) лексику; - з історичного погляду - неологізми, архаїзми, історизми; - за походженням слів або позначених ними реалій - запозичення, варваризми, інтернаціоналізми; - за функціонуванням у мовній системі - активну і пасивну лексику, потенційні слова, okazionalizmi.

Гайрайго явно відрізняються від інших слів японської мови, оскільки їх записують катаканою, — тому в літературі зустрічаємо термін «катаканаго» (カタカナ語) на > позначення таких лексем. (Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю. К 63, *Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс: в 2 т.Т. 1./* Комарницька Т.К, Комісаров К.Ю. - Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012.-320 с. .

Проведемо наші дослідження на прикладі 11 слів. Розберемо лексичний аналіз, походження слова, його поняття, написання та використання.

Easter - イースター. Слова Пасха, на українській мові, "походить від назви старозаповітного свята Песах, яке святкували юдеї в пам'ять про звільнення від єгипетського полону" (Вікіпедія "Великдень" основне поняття). Японський варіант цього слова був запозичений з англійського лексикону, який в свою чергу був змінений з старо-англійського Ēastre, до Ester в середньо-англійському, та вже в його остаточний, сучасний варіант Easter. В Японії загалом це слово використовується тільки в випадках, коли ми хочемо вказати на Американську

Пасху, або Пасху в інших країнах, тому, що в японській мові вже існує свій еквівалент слова Пасха - (復活節 (Fukkatsu-sai)).

Air Conditioner - エアコン. Кондиціонер це загальний пристрій для дому для охолодження приміщення за допомогою повітря. В Японській мові це запозичення пішло з англійської мови де цей пристрій називається Air Conditioner. Це слово зазнало деяких лексичних змін при переході в лексикон японської. Наприклад саме слово скоротилося та стало одним, але зберігаючи своє поняття. В японському варіанті збереглося слово Air (エア), що означає повітря, а слово Conditioner скоротилося до Con (コン)

Play - プレイ. Play, або ж, грати - це доволі розповсюджене слово яке має доволі багато понять. Це слово перейшло з англійської мови та означає просте поняття як грати. Це слово майже не змінило свою форму окрім деяких випадків де イ замінюється на подовження (ー). プレイ незначно змінило своє поняття через те, що в японській мові вже існує поняття як грати 「遊ぶ」 (грати в м'яч, бейсбол тощо.), тому його загалом почали використовувати у відео-іграх та рекламах додаючи то слова 「る」, роблячи його дієсловом. Наприкладі 「このゲームをプレイする」.

Christ - キリスト. Христос, використовувалося як ім'я та мало на увазі Ісуса Христа. В японську це слово перейшло від Іспанської/Португальської мови де воно записувалось як Cristo, звідти, воно і взяло свою форму при запозиченні. Це слово використовується в японській мові і в сучасні дні.

Smartphone - スマホ. Смартфон це один із сучасних слів яке перейшло до японської мови доволі нещодавно. Походження цього слова пішло з американського слова Smartphone, що означає розумний телефон. На той час Японія вже мало слово яке мало поняття телефон, 「携帯」, але це слово не підходило до нових сучасних

телефонів, тому нові розумні телефони почали називати запозиченням із англійської мови 「スマホ」.

Door - ドア . Поняття двері доволі таке стало та використовується вже доволі довгий час. Слово 「ドア」 походить з англійської мови Door. Це слово не змінило своєї конструкції при переході до японської мови та досі тримає своя основне поняття. Хоча раніше це слово не було загальним, та не мало відношення до всіх дверей. При першому запозиченні цього слова, під поняттям 「ドア」, малося на увазі двері північного стилю, або двері імпортовані з півночі. (форум Quora, від користувача Eiji Takano на тему "...there are several words for "door," mainly... What are the differences between these, if any?")

Energy - エネルギー. Енергія - це доволі таке розповсюджене слова. Це слово перешло до японської мови із Німецької та воно зберегло свою форму при переході. Тобто Energie, повністю перейшло до японської без ніяких змін. Це слово має поняття Енергія, тобто фізична сила, тому англомовцям при розмові японською легко сплутати з тотожними словами як Витримка (Vitality) 「勢力」, або Світло (Power, Electricity) 「電機」, при розмові японською мовою.

Milk - ミルク . Молоко на перший погляд це доволі просте та прямолінійне поняття в японській мові. 「ミルク」 в японській мові іноді вживається підлітками для того, щоб показати поняття "молоко", але взагалом, це поняття використовується для того, щоб дати людям зрозуміти, що це не, дуже, справжнє молоко. В Японії більш вживане поняття молоко йде 「牛乳」. Саме слово 「ミルク」 пішло від англійського слова Milk, та перейшло в японську мову без зміни своє лексичної структури.

Cabbage - キャベツ . Звичайне слово "капуста" яке перейшло в японську мову як запозичення з англійської використовуючи слово Cabbage. Це слово зазнало

невеликих лексичних змін при переході, а точніше склад Тсу 「つ」. Але окрім цього воно повністю зберегло своє основне поняття, та більшість лексичного складу.

Pinch - ピンチ. Це слово має доволі таки багато значень в залежності від мови та виступає в японській загалом як фразеологізм. Це слово перейшло до японської зі зміненим лексичним поняттям. Оригінально, в англійській мові, це слово перекладалося як Вщепнути "To pinch", але в японську воно перейшло з фразеологічним поняттям цього слова "To be in a pinch" - бути у скрутному (важкому) становищі, упускаючи частку "In a", та надаючи слову нове поняття при запозиченні. Хоча в деяких випадках це слово має своє англійське поняття при використанні частки 「る」, роблячи його дієсловом, тобто 「ピンチする」, та перекладаючись як "Щипати".

Sea Otter - ラッコ . Морська Видра це морські ссавці, що мешкають на узбережжі північної та східної північної частини Тихого океану. Це слово пішло з Аїнської мови, мови, яку деякі вважають першою мовою Японії. Як висновок, ми можемо побачити на цих прикладах, що слова, коли вони переходять з японської мови, не втрачають свого лексичного складу, а тільки в деяких випадках, змінюють своє поняття на тотожне, а в інших, і на зовсім інше поняття.

2.2. Фонетичні зміни запозичених слів

З орфографічними змінами, які запозичені слова зазнають при інтеграції в японську мову, нерозривно пов'язані фонологічні зміни, які вони викликають. Катакана, яка використовується в основному для транскрипції іноземних слів, фонологічно схожа з хіраганою – однією з головних фонетичних писемностей, яка використовується для написання японських слів. (Руденок К.В.(2021). *Гайрайго в сучасній японській мові: структура, семантика та функції*. (Кваліф.робота студ. магістр.). Київський національний лінгвістичний університет.

Так само і в усному мовленні велика кількість гайрайго відрізняються від інших шарів японської лексики незвичною фонетичною оболонкою. . (Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю. К 63, *Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс: в 2 т.Т. 1./* Комарницька Т.К, Комісаров К.Ю. - Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012.-320 с., с.127). Зараз дослідими фонетичні зміни у наведених прикладах. Розглянемо запозичені слова Гайрайго та як вони змінилися у фонетичному складі японської мови.

Easter 「イースター」 - це слово доволі просте за своїм фонологічним складом в англійській мові, тому японському алфавіту доволі легко відтворити фонетичний склад без великої втрати лексичного змісту. Слово Easter в англійській мові розкладається на такі склади "ee-stuh", при переході до японської, подвоєне "ee" в фонетичному вигляді перетворюється на І з подовженням 「イー」, завдяки тому, що при вимові англійської "S" в цьому слові як Su, цей склад перетворюється на 「ス」, та частина "tuh" на "Та" з подовженням.

Air Conditioner 「エアコン」 - слово кондиціонер було скоречене при переході до англійської мови але його фонетичний склад залишився не зміненим. Слово 「エア」, як і в англійській мові упускає вимому букви R, тому виходить так, що в японській слово складається з двох голосних літер. Зі слова Conditioner, залишився

тільки перший склад слова Con (вимовляється як Kuhn), що доволі спростило фонологічний склад при запозиченні, та в японській воно виходить як 「コン」.

Play 「プレイ」 - слово Play перейшло до японської мови майже без змін при запозиченні з англійської, залишаючи своє поняття, вигляд, та вимову. Слово Play буквально переходить до японської мови з точним фонологічним звучання. Буква P, яка при вимові читається як P та підходить під японське 「プ」, так і інші склади як 「レ」 та 「イ」. Звичайно окрім букви L через те, що в японському алфавіті та фонетиці буква L не існує та майже постійно замінюється на P.

Christ 「キリスト」 - слово Христос перейшло до японської з Португальської та Іспанської мов та в оригіналі записується як Christo. Це слово переходить до японської майже без проблем за допомогою додавання голосних звуків до складів, де голосних немає, наприклад як в випадку Skii або нашому прикладі Christo. Звідти, японська мова добавляє склад з голосною, який краще всього сприймається на слух, в цьому випадку 「キ」, через те що частка Ri впливає на вимогу цього слова. Далі процеспереходу до японської нескладний, Ri перетворюється на 「リ」 S на 「ス」, та To на 「ト」 з додаванням голосних.

Smartphone 「スマホ」 - Слово Смартфон слідує схожій конструкції як і інші приклади перекладу. В більшій частині випадків всі слова які було запозичені з інших мов переходять до японської в їх стан повністю за за тим, як вони чуються. Тобто в цьому випадку 「ス」 записується як чується через голосну літеру після S, 「マ」 слідує схожому прикладу, але 「ホ」 закінчує слово та пропускає такі літери як U та H в цьому запозиченні.

Door 「ドア」 - Двері слідують доволі простому фонетичному запозиченню та перенесенню, в англійській мові це слово вважається як односкладове, та при переході до японської воно приблизно утримує свою односкладовість. Перше слово

「ど」 слідує як і в оригінальній мові, але 「」 залишається, без складів R, тому що в англійській мові R майже не вимовляється, та його важко спіймати на слух.

Energy 「エネルギー」 - Енергія, це запозичене слово, маючи голосні звуки майже після кожної приголосної переходить до японської майже ідеально, за винятком частки "rge" в англійській. Ця частина слідує фонетичному переходу, та транскрибується в англійській як "ru-gee", та в японській як 「ルギー」 з подовженням в кінці.

Milk 「ミルク」 - Молоко слідує тотожним правилам фонетичного запозичення, але знову замінює Л, на свою частку 「る」, тобто виходить такий перехід, Mi-Ru-Ku 「ミ-ル-ク」.

Таким, дивлячись на ці приклади, ми можемо зробити висновок, що більшість запозичень слідують звичайними фонетичними правилами, а тобто, записуються так, як їх сприймають на слух.

ВИСНОВКИ

Японська мова це одна з самих унікальних мов, яка при своїй запозичення змогла утримати свою унікальність. Чи це то її писемність, особливий алфавіт, або ж спосіб запозичень, вона досі має свій особливий характер. В цій роботі ми побачили історію, про те як виникли запозичення, та, як ці запозичення сприяли на розвиток мови. Також ми провели дослідження на прикладах та переконалися, як саме проходить перехід запозичень в японську мову, а також переконались, що незалежно від мови, лексичний склад не змінюється. А також зрозуміли, що деякі слова які були запозичені не завжди мають такеж поняття, як і в мові, з якої вони перейшли.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. («Японська мова як наслідок взаємодії мов ностратичної і австро-тайсько-австронезійської макросімей» / О.І.Бондар//, Мовознавство, -2012, - № 6, -с.53-62.- Бібліогр.: 31 назв. – укр.).
2. (Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю. К 63, *Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс: в 2 т.Т. 1./* Комарницька Т.К, Комісаров К.Ю. - Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012.-320 с.).
3. (Руденок К.В.(2021).*Гайрайго в сучасній японській мові: структура, семантика та функції.*(Кваліфікаційна робота студентки магістратури).Київський національний лінгвістичний університет).
4. (Електронний ресурс// «Web Japan. Japan fact sheet, стаття « Japanese language. A rich blend of outside influence and internal innovation», с.3).
5. (І.Ю.Шепельська, «Проблеми перекладу неологізмів та запозичень в офіційно-діловому стилі японської мови»./ Сходознавство, 2016. №73-74. с.203-204.)
6. (Електронний ресурс//skdesu.com./<https://skdesu.com/en/wago-kango-gairai-go-japones-origin/>
7. (Річард Медхарст. / Електронний ресурс// nippon.com.2021, «Пригоди іноземних слів в японській мові»).
8. .(Іхаб Ахмед Абейн./ «Запозиченні слова витісняють японську мову?», /2016.— Електронний ресурс: nippon.com).
9. Відновлено
[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C#:~:text=%D0%A%D0%AF%D0%B3%D0%BD%D1%8F%20%D0%9F%D0%B0%D1%81%D1%85%D0%B8\)%2C%20%D0%9F%D0%B0%D1%81%D](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C#:~:text=%D0%A%D0%AF%D0%B3%D0%BD%D1%8F%20%D0%9F%D0%B0%D1%81%D1%85%D0%B8)%2C%20%D0%9F%D0%B0%D1%81%D)

<https://www.quora.com/In-Japanese-there-are-several-words-for-door-mainly-%E6%89%89-%E6%88%B8-and->

結論

日本語は常に進化し変化し続けており、他の言語からの借用語がその発展に大きな役割を果たしてきた。

中国や韓国などの文化との初期の交流から、最近では英語の借用語の採用に至るまで、この言語

は変化する世界に適応し、その多様性と適応力を示してきた。

借用語の使用が日本語に及ぼす主要な影響の 1 つは、語彙の拡大である。他の言語からの単語の取り

入れにより、日本語は複雑な概念やアイデアを簡潔かつアクセス可能な方法で表現することができる

ようになった。これにより、日本と他の文化との間のコミュニケーションと交流も促進されている。

他の言語の協力によって作成された言語である日本語は、多くの借用語が語彙に入り込んでいるにも

かかわらず、その独自性を維持し、伝統文化を保持することに成功している。

ただし、借用語の使用は、異なるニュアンスや文脈で使用される場合について理解することが必要

な、日本語を学ぶ人にとっても課題を提起している。また、外来語の影響による伝統的な文化や価値

観の喪失の可能性についても懸念が持たれている。

それにもかかわらず、借用語の使用は言語進化の自然な部分であり、日本語はこれらの変化を統合

し、適応する能力に優れており、独自のアイデンティティを維持してきた。借用語は日本語の語彙の

確立された部分となり、その豊かさと多様性に貢献してきた。

我々は、日本語における他言語からの借用語の使用について、特にアートカテゴリーの Twitter にお

いて外部調査を実施しました。このプラットフォーム上の多くのアーティストは、自分たちの作品を

一般公開する際に「Skeb」「スケブ」または「Rakugaki」「らくがき」と呼んでいます(略して

「rkkg」とも呼ばれます)。そして、アニメーションの場合は、英語からの借用語を使って単に

「Animation」と呼びます。他のソーシャルプラットフォームでは、日本の多くのアーティストがスタ

ンプや小さな絵文字を作成することが好まれており、これらは「Stamp」または「Emote」と呼ばれ

ます。これらは既に確立された命名方法ではなく、より適切で定義が保存されるため、英語からの借

用語として使用されています。